

Гуапагъэм дежкIэ мардгэр зыщIэр хэт?

Иджыблагъэ сз зыхуэгъэзаш Къэбэрдей-Балъкъэрэм и цIыкIуэ усакIуэ Руслан, икI гъэр къызэрэ-хуылIагIэ, дызалъхъэ илъэсшIэм зэрэщыгъуынкIэ септIауу. И цIыкIэм тегъуэ лузгъуэр дигъэхури, усакIуэм жиIаш «Адыгэ псалъэ» газетым еджэхэр сыт шыгъуи и нэгу зэрэщIэтэр, абыхэм я пашхэм шыхъ жауалым зэрэ-гупсысэр, ахэр насыныфIэ зацIэу и фIэщ ищIыну зэрэ-хуейр, мы илъэсшIэ къакулэм абыхэм ящIщ дэтхэнэ зы-м уынышIагъэр гурIэгъуэрэ къыгуагъуэ зэрэгуа-гъуэр, ИтIанэ и тхыгъэцIэуэм яхIэбэри, усэ зыбжанэ къызыташ. Ди гуапэу ахэр фи пашхэ идольтхэ.

ЩОМАХУЭ Залинэ.

АЦКЪАН Руслан и усэщIэхэр

Къэлээтэжаш аргурэу бэхэр, гъэмахуэ лузгъуэр яубзыхуи. Сэ бжыкIэхэ лузгъуэр бжыкIэ, цIымахуэ къыкIыпэр нэгу цIымакI.

Слъэгъуаш: имыIэу щытмэ бэхэр, ещIщ махуэр кърачам зи бэзгур. Бэу абгъуэ нэщIри - унэ нэщI, гум пхыкIыу зэш абы къэгъэщI.

Иджы хъужаш дунейр гухъхъуэ, къэлээтэжаш псам и Iапэгъуэр. АрщыхэкIэ бжыкIыэр сигу имыкI, цIымахуэ къыкIыри нэгу цIымакI.

ИрэхъкIынуц бэум гъэмахуэр, джэгу фIэкI умыцIэу гъуэрэгъуапщIуэ. КъэсынцIэ бжыкIыэр - нэщIей хуныц, ягъэлцIуу нэр зэм къысцыхъуныц.

Хэт зышIэр бэумэм я гум шыщIэр, теувэжыгъуэ хуаум гъуэгу жыжIэ, ар сз гъэ псам зыкIэщIэм ещI? А улцIэм къарунышэ септI.

Зэхуэу пшанэр. ПщIантIэр мэхъу нэхъ зэв. СыкшоцIа, жыгым зы дэ къысцыхъуым. ЗэрэщытIауэ жэщым къэгъэзэж, КъысфIоцI ар къитысхъэну си цыбыкум.

Зышыгъуэ куум псыIэмэ къыкIэрех, зэхокIыпэр гум, си къулщIэхэм нысынцу. Мы жэщыр псам хуэмдэу хъунуц, къыкI, сз куэдрэ си блэкIам сепулсысынцу.

Зым-зэмIэрэ, жей IэфIыр къыстекIуэху, сыщIыкIуэхуныц, пщIыкIэпIэу дыгъэр слъагъуэ. Зы гурыфIыгъуи сIлэщ: зэдэщым нэху сыхIуэныц, сеубзэжыну сцIам зи жагъуэ...

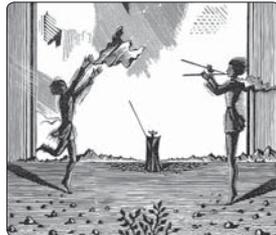
ГъуэгуэрыкIуэм ищIа сурэт

ЩыIэнэщIыр къопзэзэхэр, ар зыгуэрэм хуэзэщым ещIщ. Блэзэт патрэ къехуэхэ бэхуэр, цIыху лъэкъуамIэхэр щыIэцIэм телъщ.

ХэтIу пIэрэ пхыкIар мыбдежым, зыльхъуари и закъуэ сыт? ХэтIу щытми - гуръэм ешэ, къаруныцIа шыIаш къэзIт.

ЩыIэнэщIыр ара зыпэллэр, е шIагъуэпэрэ иIэну жыг? КъыкIыжыныц зэгур жыг мы щыIыэм, блэкIа цIыхуым къыгъэзэжыныц.

ЩыIэнэщIыр нэщIейми зэкIэ, дэхуэхуэ абы къымыкI. ГъащIэр Iаджыу зэрэдзакIыпэр, мис, аргурэу ар нэгу шIэгъэкI.

ЗэкIэщIехури пшагъуэ машIэр, дыгъэр бзийхэмкIэ шIым къотэж. Цыльа бэхуэр, - иллээт угу лъащIэм, - зыкъашIэжурэ, мэлээтэж...

Махъ гуэр ныжбэ си тхэкIуэмэм итщ. КъысхуокIуэ ар, зыгуэрэцIэ сигу шынкIыуэм, А махъыр зейри куэдрэ си нэгу цIэтц, зыкIэщIэу, си бжIуапэм Iут къысцыхъуныц.

Ныжбэ гуэрэм абы сыпыцIащ. Сэ сощIэ, ар псэужжым Iэджэ шIауэ. Дызэпсэлъауэ зэгур сымыщIэж, къысхуэмыщIэж игу илIы сIгъэцIащ.

СыблэкIрэ паткIэ зэхэсха къудейщ дунейр зыужгъуэ гуэрэм игу фIы хуищIу. Иджы ар сэри Iэджэрэ къызодIт, къысцIокI и махъ шэщIар си гъащIэм цыщу.

Дунейм шызэхуэмыкIуэр сыту куэд, сашыкIэлъэжIэ сIпсэхуэу къэсцIахэм. Куэд шIауэ мыпсэхуэм гуръэ къуэт, къыбдэгъуэгуэрыкIуэ Iэджам ар птрахыр...

Мэлсэур цIыхуэр, гуръэуэ мэлсэур, гуръэуэ къэгъэшыпIэ къэс нэхэсуэ псэр. Нэхъ къыкIы я гъащIэр ящIыр, зэралъэкIэ, гъэм и зэманхэр ягуми шызэблэкIуэ.

Мэлсэур цIыхуэр, гуръэри мэлсэур, пщIэтIу жьапщэм, къелу мафIэм, псым. Псэушхэр куэдщ, мэхъу нэхъыбжэ къэкIыгъэр, цIыхуэр абыхэм я пэкIи мэгуэгъэ.

240-нэ сонет

Зыгуэрэм гуапэу си Iэр къысцыхъуэцIэ, сигу шыщIэ псори зэуэ сощIуапщэж, си гурыфIыгъуэ гуэрхэр къысцIэж, аргурэу си гуръапэхэр си гуръэцэ.

СыгумэщIащи, сыхъэзырщI сежьэну, яхуэсщIу IэплIэ сызыхуэзэу хуаум, сызэпрыхIыу гуръуэм, сIыхуэ слъэгъуаум. АрщыхэкIэ псынцIэу сз зыкIэщIэцIэжыр.

Абдеж си нэгу къысцIохъэ си аджежым я плъэкIэ пхъашэр - гуапэ хуэжыр зэм. И цIэхуэр гъащIэм зыхэщIэжыр псэм, сыт шыгъуи хуэдэу псэуну шIызодзэжыр.

Гуапагъэм дежкIэ мардэр зышIэр хэт, цIэбгъэгъуэмэ - хабэзэшгъэмэ и цыкIэхэтц.

241-нэ сонет

Гупсэхуэ сыхэллэрэт дуней иным, си нэгу къысцIидзэу и планэлэ къэс, сыщIэллэуэ псэ зыпIт къэсыхуэцIэ и нэм. Сэ сощIэ, абы пщIэнэшуэ сыхIохъуэуэп.

Сэ сощIэ, хурикIуныкIым си гъащIэр къэсцIэным и зы шэху нэхъ мыкIуым псэм. Мэтхыт си щыфэр, сIплэм уафэ лъащIэм, абы пшыIа гупсысэм семысэн.

Гупсэхуэ сепслэрэт дунейжым, и зы къуэлдэжэ шэхуу къысцIэджэу, зы къурш къыгуамэщIэу, сигу илIэ зыкIыщIэу. АрщыхэкIэ хэт псэуну апщIондэхуэ.

Гуръапэу и куэдныр сыту машIэ, ящIы дэтхэнэ зыри къуитми тIуащIуэ.

242-нэ сонет

Зы зэман гуэрэм сз сыльхъуэжынуц блэзгъэкIым гу лъызымтэу иджыпсту. КъэскIуэуэ хуаум хуэдизкIэ згъэзэжыныц, абы цымыIэ усэри цIэастыныц.

ЩIэастыныц абы гухэлъу къысхуэнежыр. Хуей хуныц шIэрэщIэу гъащIэр згъэпсыжым, къэзылэтыкI нэгунэу сакъыдэжэ афIэкI зэрэмыкIуныуэм сесэжыныц.

А псэр, сIгъэпIейтIуэу, зыкIэщIэцIэ, къэблагъэ жэщым ешхуэ, спэгунэгъуэ. Абы зышыгъуэ куэд къыкIыныц, сощIэ псэхуэуэ къыздыкIыныу си фIэщ махъу.

Уи гъащIэм и кIэм гуръэ къызытыжыр блэкIам щыц гурэу сыт къысцIэслыэтэжыр?..

243-нэ сонет

Уэ зым нылхуэсIуэтэнц си гуныкIуэгуэр. Тхэм ещIэр ар шысцIэнур. Иджыпсту дызгъуэршэр, къэлIыси си гуръэгуэу, цIэхIкIурыкIуныу псалъэр, ещхуэ псым.

Нышхъэбэ ди зэлIуэр хуныц шIэщIыгъуэ, зышыгъуэ тIэкIу къыкIыкIэми - мылуху. Дызэхуэзэн аргурэу дэ сыт шыгъуэ? Псэм пшыIа гуръэгуэр мы дунейм и шэхуу.

Сыт шыгъуи цыльым гуръэу зырыз шыдгъэлпсми, зы махуэ гуэрэм ахэр зэхуокIуэж. Иожежыр, зэхокIыжри ещхыркIэбэзуэ, Иджыри, сощIэ, гуръэгуэр къыттекIуэныц.

Си дежкIэ уэ узэт? Жэупа симыIа, арщыхэкIэ согужьей, сымыщIэм уздэщIылэр.

КъысцIоплъэ си нэм - сыкIыльагъуыкIым, къодIауэ жысIэм - зэхимыкI. Абы иджыри и шIалэгъуэщ, зыхуейри ищIэу си фIэщ мыкIуэ.

КъокIэрэхъуэжыр и гупсысэр, къылуэныгъуэу зэуэлIэ. Абы бгъэбэсэри - имыгъуэс, зыльхъуэсэри - и псалъэгъуэщ.

Иэнкун къудей ар пхуэмыщIыну, къылуэныгъуэу зэуэлIэ. Зы псалъэ гурэцIэ сундиныу нухъ симыкIэми нэхъыфIащ.

А псэр гуръэуэцIэ зыкIэщIэцIэ. Щыдгъэжыныц игуэу хуат, арщыхэкIэ зым емыщIэ гурыцIэм гупсысэу сIлэр зэхитIуащ.

СыщIоплъэ и нэм - солъагы и псэр, жимыIуэ хуэари зэхызох. СцибзыщIими нобэкIэ игъэпсыр, къыпэллэуэ жьыкIэм хэлъщ си луэху...

Сигу тепыIэнэщ, укызозауэ, гуръэл земыщхэр къысхубгъэщI. Сэри семысэ сынылхуэсакъыу. СфIоцIи уи къеуэцIэр хуэуэ нэгъуэцI.

Зэм узолъатэ, къысфIоцIыр зэми бжыгъэ шэ къэуэжэу зыщIыбудыгъуэ. Уэрш насыныфIэу сызыгъэпсэр, сыбукIыжыныу къысцыхъуэ.

«Си дунейж, сыгъащIэ зэрэсхъыкIыну гъащIэр, зым и жагъуэ сымыщIу. Ар къытонэ си гуръэжэм».

Апхуэдэу сз жызоIэ. СылходэлукIыр жыкIэ. ЗэхэсхъыкIы, зыкIыкIэ и махъыр дунейжым:

«Уи гуръэжыр сыт зыщIыщыр, си гуръэжым елыгъауэ? Хэт зи жагъуэ сымыщIу, зыгуэрэцIэ сыгетамэ?»

Си Iэщэ псыдэр, жьапщэр, мафIэр си луэхуэбэзашIэщ. Абыхэм афIэмэщIэщ зэрэныгъэу егъащIэр.

Сытеужа нухъкIэ, къысоузыжыр сэри улэгъэм ещхуэ лъуэжыр, сфIэмэыIафIыжу зыри.

Уэ сыт, укызэгъэщIащэ сз нэхърэ узакIыфIу, пхуэдэм и жагъуэ пIамэ, «Къысхуэгъэгъуэ!» - жепIэжыфу?..

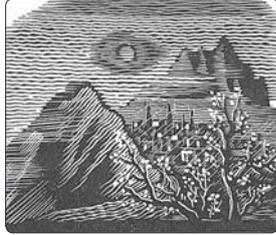
Мы иужрэй илъэсхэр сыту зэщхэ, гъэ кIуам къыгъэзэжэу къысфIагъэщI. АтIэм сз сыхуейтI шIэщIыгъуэ гуэрхэм, цIыху цыкIуэр, сощIэ, дунейм теткъым куэдрэ.

ЕкIуэцIыу шIа псэр иджы иожэкI, зыщIыпIэ къыкIыкIуныу сагъэщI шэ. АтIэм сз сыхуейтI, сакIылымиджэу, яхуэсIуэтэну куэдэм си псэуэцI.

АрщыхэкIэ шIэуэ пIэрэ сз езым и гуръэгуэм пIащIэу шIыкIыгъэщIыр псым, къэуэвIэм, жьыбгъэр цIэхуэр лIа пэльытэ? Абыхэм сепулсысэмэ - гур къольэтыр.

Дунейм и шэхуэуэм сз сапэлъэщым, зым сыльэсэмэ, нэгъуэщI шIыкIуэщыныц. АтIэм сз сыхуейтI тIэкIу сыпсэуну, ещхуэ къысцыхъуэ дуней псэр си унэм.

Мы иужрэй илъэсхэр сыту жэр - зэрэщIыгъуэу си псэр къэзэжэу. И сабар пщIыпIу гуръэуэм пхыкI гуръэгуэм тет шIэлэ цIыкIуэр сыхуэмыкI си нэгум...

Сылхоплъэ угу гуръэжым. Си лъагъуэр еубзыхуэр сапэ ищ акужырым. Хэзгъуэжэу гуръэжэу лъакъуэр, шэху дыдауэ хуэщIэцIи уадэ гуръэр.

ЛъакъуамIлэ къэсцIэ иполлэ дыгъэр, дэщIыпIу сабэ джыкIыныр. Къэсэщ абы и къуэжыгъуэр, гумэщIэщ, къедэхэщIэу шIыфэм.

«УэдэкIуэр дэнэ?! - жиIуэ зыри къызэхуэщIыныуэу - солъагъуэр. ЗэпIушIыныуэр мо псыри, пхыкIыныуэ адэкIэ си лъагъуэр.

Бгы лъапэм нэс сIгъэцIуэтэнц, ебжыгъэжыныц угу гуанэм дыгъэр. Сепулсысэныц пIейтIуэ жэщым, къэслыгъэжыныц аргурэу тыгъуэ.

А псэр зэгъуэсэу пхокI си гуръэжэм. Сэ нобэ сытри си фIэщ хуныуэ. ХэщIащ зы махуэ гъащIэ кIэщIым, ар икIэм деж къысцIыгъуэныу...

Сурэтхэр Урысей Федерациэм и цIыкIуэ художник Пашты Герман ищIащ.

